

BURJÁN KINGA

ESZÜNK ÁGÁBAN SINCS HAZAMENNI

Meleg, sörszagú levegő tódul az utcára a pinceklubok szellőzőberendezésein keresztül. Ezt a szagot először Kolozsváron éreztem, mi több, ez a szag maga Kolozsvár, amikor a könyököm a pulthoz ragad életem első slam poetry eseményén, és elképzelem, mit mondanék, ha én állnék ott, hová helyezném a hangsúlyt, mikor várnám el, hogy nevéssenek az emberek, és mikor néznék fel egyenesen a szemükbe, az arcukba, hogy megbizonyosodjam: együtt dolgozunk, vagy esetleg magamra maradtam?

A slam poetry közös lüktetés, megértés, befogadás, elutasítás, hosszú éjszakába nyúló fröccskörök és bizonygatás.

Slammer vagy költő?

■ Sok időnek kellett eltelnie, hogy magam is belássam, a slam poetry az alkotás folyamata mellett jó táplálék tud lenni a figyeleméheseknek, az olyanoknak, amilyen időnként én is vagyok. A közölni akarás kényszere és a figyelemre való áhítozás elege egészen jó dolgokat szül. Megfagy a levegő, a pincér a pult és a közönség között félúton megáll, a némaság egyre csak duzzad, majd iszonyatos taps veri szét az addig dédelgetett csendet. A másik véglet, amikor a közönség szinte minden sor után túlhatározza a beszélőt. *Nem lesz jó, nem fogják a következő sor elejét hallani, aztán hiába írtál akkorát, elenyészik. Tarts szünetet, várd ki, amíg elcsende-*

**Megtörténik, hogy
versnek rossz, de
slamnek éppen elmegy,
hogy slamnek rossz,
de lehet belőle még
jó vers, mert
folyamatosan mocorog,
formálódik, viszket,
aztán lecsapódik.**

sednek. Számolj néha háromig, ne siess! – igen, néha ilyenekre gondol a mikrofon előtt tébláboló slammer, amíg a közönség egyes szövegek hallatán a nagy felismeréstől és önkritikától olykor könnyesre kacagja magát.

Szürkésebb árnyalata és keserűbb íze csak akkor lesz a slamperformansznak, amikor önmagukat a mozgalom vezetőjeként megválasztott egyes egyének az anyagi profitért cserébe bányásztként kezdik kifejtetni az alkotókból a szövegeket, majd valóságos gyárként hányják ki magukból a különböző slam poetry eseményeket. Amikor az előadó nem érzi közlésre késznek a szerzeményét, azt a közönség is ugyanígy érzi. Amikor az előadó nem szereti önmagát az adott helyzetben, ugyanúgy a közönség is el fogja utasítani, ahogy azt maga az előadó is teszi önmagával szemben. De, ha mindez elvárásoktól mentesen csak történik, organikusan és spontán szerveződik, akkor lehet slamet írni csoportosan, közben házi bort Fantával iszogatva egy mezőben, együtt jól kigondolt csattanókat megfogalmazni, hahotázni, közösséget építeni.

Megtörténik, hogy versnek rossz, de slamnek éppen elmegy, hogy slamnek rossz, de lehet belőle még jó vers, mert folyamatosan mocorog, formálódik, viszket, aztán lecsapódik. Leghamarabb egy füledt kocsma párás ablakán, a Bulgakov felé vezető macskaköveken vagy egy betelt jegyzetfüzet belső borítóján. A slammer folyamatosan témát keres, nem mintha a költő nem ezt tenné, de lehet inkább slammerek voltunk, mintsem költők, amikor alkotási folyamat közben Vass Csaba megállapította, hogy az új hajolajamnak köszönhetően úgy festek, mint az ötszáz forintson II. Rákóczi Ferenc. Mert a slammerek csipkelődnek egymással – nem mintha a költők nem ezt tennék –, aztán ötletelnek hosszú órákon át, és amikor előkerül az első üveggel, tudják, hogy a kreatív folyamat percei meg lettek számlálva. Vagy éppen ellenkezőleg, ez lesz, ami bedurrantja a szövegyárat, és múzsák csüngnek majd a csillárról is, egyikük harsányabb lesz, mint a másik, hogy a választás arra essen, aki épp túl tud ordibálni egy egész tömeget.

A sikeres éjszaka végén üzenetet küldenek egymásnak, eldicsekszik, hogy fél óra alatt olyan szöveget sikerült írni, aminek majd csodájára jár az egész világ, aztán mégsem. Másnap, a szerzemény újraolvasása után rögtön elszégyellik magukat. Nem értik az összefüggéseket, a verszárlatot, hogy néhány helyen miért ez a görcsös rímkeresési kényszer. Majd habozás nélkül eltüntetnek minden nyomot, és megfogadják, hogy így aztán soha többet, aztán mégis.

Elkezdenek időnként nyomtatott formát ölteni a kiforrottabb szövegek, és elhatározzák, többet soha slam, vagy csak ritkán. Mert vannak slammerek, akikből költők lesznek. Aztán mégis fogják magukat és elindulnak. Érkezőkor vesznek egy italt maguknak, és várják, hogy mikor kerül ki a nevük a kalapból, mert a slam figyeleméhes, a nézők tekintetével táplálkozik, és hetekig eléledgél egy jó közönségreakció emlékével. Meg amúgy is, ha a fáradt alkotó fellélegezne, akkor itt aztán megteheti, végre nevetet másokon, ítélezhet, erőt gyűjthet, esemény után zárásig ücsöröghet a Planetarium teraszán, ahonnan a pincérek előbb-utóbb úgyis elhajtják, majd csak egy sörre ugrik be Barbarossa műhelyébe, és váratlanul, szinte alattomosan tör az életére a szombat reggel.

A slammer nem transzformálódik csak úgy költővé. Hurcolhatja magával fellépéseinek sikereit, kudarcait, emlékezetes pillanatait, a bélyeget, hogy csak bohóckodni és kritizálni volt képes, vagy a meglepődött tekintetek sorozatát és a kérdést: mégis mi volt ez a búskomor, megrázó előadásmód? Honnan jön, és meg mennyi van?

Vidáman vághatja zsebre kortársai sörtől felszabadult megjegyzéseit, hogy szövegeiben több vér van, mint egy elcseszett Tarantino-filmben. Majd ő is rendel egy kört, és ugyanúgy ítélkezik, mert bezzeg Vass szövegeihez szomorú hegedűszó kellene, hiszen művészete annyira feszegeti az emberi kiszolgáltatottságot és a prolínyomort, hogy egy ilyen hangszer hozzá simán elmenne. Majd együtt nyugtázzák, igazából mindenki megérdemli a magáét, meg amúgy is, ekkorát azért már rég nem röhögtek önmagukon.

Vér és kaja

■ Minden a *Perspektíva* szerkesztésénél kezdődhetett, és ott, amikor megtudtuk, hogy véradás után a kajajegyekre sört és cigarettát is adnak egy kolozsvári éjjelnappaliban. Nem voltunk nagyravágyók, egyszerűen csak azt szeretttük volna, hogy amíg a fiúk tördelnek, mi pedig a szövegeken dolgozunk, legyen mindenkinek, amit elszűröcsölgetni. Tettünk is ezért, legalábbis azok, akik nem voltak ötven kilón aluliak vagy vérszegények. Amikor már minden anyag megkapta a helyét a lapban, diadalittasan csuktuk be magunk mögött az ajtót, és indultunk el megmártózni az éjszakában.

Többször is a Bibliotecában köszönt ránk a reggel, ott jöttem rá először, hogy jó érzéssel tud eltölteni az is, ha egy másik nőnek tetszem. Ott láttam először, hogy léteznek nők, akik az ékszereket szolgálják, és nem az ékszerek őket, hogy sírni tudnak, ha a padló repedései elnyelnek egy baglyos fülbevalót, majd napokig mantrázzák, hogy az utolsó pohárral már nem kellett volna. Annyi szép dolog van, amit meg lehetett volna írni, de egyik éjszaka rágcsálta a másikat, és a Szamos-parti sörözések csak úgy sodorták tovább a leíratlan sorokat, témákat és szófordulatokat. Egyetlen szaktársunk volt, aki vállaltan versekkel próbálkozott, művésznőnek hívtuk, és semmit nem értettünk a szövegeiből.

Lassan vált világossá, hogy olykor a vidgó alkotót a múzsa hajlamos elkerülni, hetekig, sőt hónapokig szótlánul hagyni, de ha netán nyomorogna, úgy öleli át, hogy alig tud később felszusszanni.

Csupán három hónapnak kell eltelnie két véradás között, és ismét lesz valamelyikünknek egész éjszakán át cigarettája – visszhangzik fejemben a mondat, miközben az öklömön szorítok párat, hogy mihamarabb megteljen a tasak. Mosoly ül az arcomra, és némi megvetést is érzek magam felé. Gyermekek voltunk, állapítom meg. Még órákig tudnék nosztalgizálni ebben a kommunizmus jegyeit még mindig látványosan magán hordozó véradó központban, ahol egyszer vérnyomásmérés közben a lassan zuhanó linóleumdarabot is sikerült lekapnom a szemközti ablakból. Verset is írtam róla, de már nem tudom, hogy kezdődött pontosan, csak a folyosóra beszűrődő zöldes fényekre emlékszem, meg az asznapi búskomor hangulatra, és arra, hogy akkor este egy üveg temesváritól a Boilerből hazafelé menet az éppen utunkba eső banki automata számsorain zongoráztam, hogy: *men-ten fegy-ver-hez nyú-lok, ha meg-hal-lom a kul-túra szót / Az a nő, aki kikészített oly kul-tú-rált vót.* Szinte hallom Versényi kacagását, ahogy kisebb szünetekkel újra rázendít, majd törölgetni kezdi a szeméit. Még órákig tudnám a hasonló filmkockákat pergetni, de sietnem kell munkába. Ez a második alkalom, amikor úgy voltam itt vért adni, hogy nem magamon akartam segíteni. Pedig hányszor mantrázták a serény nővérek, hogy a nulla pozitív az bizony kell, de akkoriban minden a mi érdekeinknek megfelelően volt időzítve. Ez amolyan

mentőövként szolgált, amikor már mindenkinek végképp elfogyott az összes pénze, de az esti házi összejövetelel pár üveggel csak villantani kellett.

Ezt egyszer fel akartam dolgozni egy slamnek készülő szövegben, de attól tartottam, hogy túl sok egyetemista özönli el a véradó központot, és nekünk már nem jut hely. Most csak vicceltem. A kritikáktól tartottam. Nő lételemre hogy nem szégyellem magam? Ugyebár nemcsak a szöveg lehet kritikus, ugyanúgy a hallgató is kénye-kedve szerint kritizálhat. De az idő precíz kovács, orvos, vagy nevezük, aminek épp kedvünk tartja. Egy nő, ha megtalálja önmagát, harminc fölött már minden hülyeségéről bátran vall.

Például a monostori lakásunkban szervezett bulikról és a másnap kora délutáni idézőjeles felolvasóestekről is, ahol persze, hogy nem a saját szerzeményeinket olvastuk fel, de szinte vérszemekkel szedtük szét a szövegeket, kritizáltuk a versekhez szerkesztett háttérrel. Hétről hétre vártuk az újabb alkotásokat, és amikor megjelentek, valami gyermeki rosszaság, ítélkezésvágy kezdett el bizseregni bennünk. Valami ilyet érezhetnek az igazán nagy kritikusok is, gondoltam. Szinte már harcoltunk, ki melyiket olvashatja fel a legnagyobb beleéléssel, rőfögés nélkül.

Aztán jött a slam poetry, és mindent megváltoztatott. Az akkori Junkyardban az Erdély Slam szervezett ilyen eseményeket. Öt lej volt a belépő, és még egy shot Tatratea is járt mellé, amit természetesen nem kaptam meg. Teljesen kivoltam. Jó, nem épp annyira.

Figyelmesen hallgattam a szövegeket, fürkésztem az előadók mozdulatait. Mindent tudni akartam. Talán, ami a legjobban megtetszett, hogy a résztvevők annyira otthonosan mozogtak abban a térben, mintha aznap reggel ott ébredtek volna. Mintha mindenki ismert volna mindenkit, és mégsem. A része akartam lenni. Következőre már szöveggel mentem. Fura lézerbretonom volt, és egy zöld felsőm, mert valahol azt olvastam, hogy a zöld igazán figyelemfelkeltő szín. Remélem, megértitek, én akkor semmit nem akartam a véletlenre bízni.

Később arra eszméltem, hogy André Ferenc lakásán, többek között Horváth Benjivel, Kali Ágnessel, Borcsa Imolával, Jaszenovics Lillával, Sárkány Tímeával és György Alidával íróműhelyezünk.

Akkor tapasztaltam meg először, hogy mennyire fontos egymás alkotásait meghallgatni, véleményezni, a ciki részeken együtt nevetni, együtt keresni megoldásokat, segíteni, ötleteket adni. A cél akkor az volt, hogy éjfélig alkoholt senki nem iszik. Így is történt. Emlékszem, utólag mennyire büszkék voltunk önmagunkra. A végsőkig dolgozott mindenki a szövegén, amikor pedig éjfél után az óra, teljesen más folyamat vette kezdetét. A borosüvegek lassan megtalálták az asztalon a helyüket, és egyik-másik történet után azt éreztem, egyre bennebb haladunk az egymás megértéséhez felállított labirintusban. Voltak, akik korábban feladták, de voltak olyanok is, akik akkor nem aludtak vagy harminchat órát.

Több évnek kellett eltelnie, amíg sikerült megerősítenem önmagam azt, hogy a verseim is hordozhatnak annyira erős üzeneteket, mint a slam poetry performanszaim. Csak az alkotási folyamat más, mondhatni magányos, folyamatos visszajelzés-keresés. Ezzel szemben egy slam után egyből tudtam, hogy működik, vagy sem. Persze, amilyen gyorsan megerősít, ugyanolyan rövid is lesz az utóélete. Tehát a slam elszáll, a vers pedig megmarad.

Kolozsváron létezik egy beavatási szertartás, ha pedig az ember irodalomra adja a fejét, akkor előbb-utóbb túl kell esnie rajta. Ez pedig így van rendjén. Ilyenkor az irodalom kedvelői és művelői előzőnk a Bulgakov kávéház emeleti termét. Nyomatott formában osztják ki az est meghívottjának szövegeit, és

kezdetét veszi a vadászat, nem, a Bréda Ferenc Irodalmi Kör. A szerző felolvasa a szövegeit, mondhatni precízen célkeresztbe állítja azokat, majd elhangzik a szövegekre reflektáló vitaindító. Aztán minden olyan gyorsan történik, az alkotó arra eszmél, hogy idegen emberek szálazzák szét a verseit, kötnek bele, és érvénytelenítik az ott leírt érzéseit. Van, aki csendes megfigyelőként hallgatja a kommentárokat, de van, aki többször is szót kér magának. A szerző csendben figyel. Kicsit olyan ez, mint amikor a sérült gazella testét ellepik a ragadozó madarak, majd csőrükkel oda vájnak bele, ahol éppen hely van, ahol puhább a hús, ahol könnyebben hasad. Ez pedig így van rendjén.

Amíg egyesek jól szórakoznak az élesen megfogalmazott kritikákon, addig akadnak olyanok is, akik az elhangzottakból próbálnak építkezni. Némán megfogadják maguknak, hogy ők ebbe a hibába soha nem esnek bele, mi több, ha lehet, tisztos távolságból kerülnek el. A szerző pedig az utolsó szó jogán megköszöni a figyelmet, minden építő és romboló észrevételt – legalábbis én voltam ennyire jól nevelt. Majd megpróbálja megmagyarázni, hogy mire gondolt a költő, amikor mindenki azt hitte, hogy a tenger a fulladást és nem a menekvést jelenti. Megmagyarázza, hogy az apja miért Pán képében tér vissza éjszaka az álmaiban, és miért volt ezt annyira fontos megírni. Ha szerencsés, hisznek neki.

Az esemény végeztével hajnalig tombol, megkönnyebbül, majd hetekre eltűnik. Valami elviselhetetlenül mély csend költözik belé. Lemondja a hetekkel előre megtervezett partikat. Maga sem tudja, mivel telik az idő, fejében monoton kattognak a korábban elhangzott megjegyzések, újraolvassa a szövegeit, bizonyos részeket meggyűlöl belőlük, másokat mindennél jobban megszeret, aztán újrateregeti önmagát.

A határidő alattomos néma réce

■ Pedig hányszor megfogadtam már, hogy távol maradok tőle, megtartom a tisztos távolságot, mindent úgy intézek, hogy az utolsó percen nem öregszem bele. De annyi hely van, ahová el kell jutni, és mintha minden összeesküdne ilyenkor ellenünk. Ilyenkor aztán többször is megszólal a telefon, és mindenki, aki fontos, olyan helyre tart, ahová gyanúsán hatalmas táblák mutatják az irányt. Az ebből kimaradtam érzéssel pedig még a nagyon bátrak sem akarnak egyedül maradni a lakásban.

Mert a még meg nem írt verseim éppen másnap délig akarnak technózni velem egy mezőben, és szomjasan akarnak gyalogolni a tűző napon az első buszmegállóig, aztán végre ágyba roskadni.

Mert a még meg nem írt műveim városokat akarnak látni, idegen partokat esőben, szélben és napsütésben. Születésük előtt hűvös ágyneműn akarnak fetrengeni, kezüket bedugni a fehér párnák alá, lesötétített szobából akarják hallgatni éppen, hogy dolgozik a tenger.

A még meg nem írt soraim Palermo utcáit akarják róni a füledt nyári éjszakákban, majd viszketni akarnak a sós víztől. És nézd, már Siracusa utcáin rohangálnak bortól mámorosan, alig tudom őket megállítani. És ismerkednek, fürkészik az idegeneket, hinni akarják, hogy ők azért mégis különlegesebbek, hogy azért különlegesebbek, mert alázatosabbak.

Ezek a betűk mielőtt sorba rendeződnek, el akarnak merülni a leszálló Nap vörösétől duzzadó vízben, látni akarják a mélységet, érteni akarják a halak nyugalmát. Vissza akarnak térni helyekre, és olykor vissza is térnek. Berlinben

Mate-Club teát szürcsölnek, a La Ramblan olcsó dobozos spanyol sört, a méretezés mondhatni pont jó, esélyük sincs felmelegedni.

Személyemből adódóan ezeknek a szövegeknek mindig késniük kell, mert szívesen időznek kocsmasztaloknál, egy szál cigarettával a botanikus kert eldugott zugában vagy a hegyekben tavasszal, amikor minden patak és vízesés duzzad. Ezért, ha gazdájukat a készülő kötetről kérdezik, nem tud semmit ígérni, pont, mint az öt felkészületlenül érő szerelmeknek sem. Bólogat és válaszol: *a szövegtörpüszköt még nem érzem elég kiforrottnak, még dolgozni szeretnék vele.* Közben folyamatosan ír.

Ír az uszodában, és észre sem veszi, hogy már nyolcadjára fordul, mert a víz alatt szabályosan és szabálytalanul kapálózó testek megérnek pár sort, iszonyatosan látványosak, mint egy elsüllyedt szoborpark, aztán a víz felveszi minden egyes test rezgését, a gyerekek az álló vizet apró buborékokká kavarják. Izgága és nyugtalan, mint a lubickolók.

Ír, amikor egy hosszú hét után újra megkísérli a tizedik kilométert leszaladni, a hetedik kilométernél minden sor a helyére kerül, a címet is megváltoztatja fejben, kicsit korrigál a befejezésen is, és reménykedik, hogy mire alkalma lesz mindezt bepötyögni, ugyanilyen nagyszerű lesz minden fejben megírt sor, mert most szaladni kell tovább.

És sajnós, vagy nem sajnós, néha olyankor is ír, amikor egy hosszú éjszaka során valaki épp vödörből önti ki a lelkét neki. Két kézzel kapkod a mondatok között a kocsmaterasz kaptárzajában, reagál is az elmondottakra, de közben párhuzamosan fut fejében egy saját nagyszerű vonal. Nem akar önző lenni, titkon szégyelli is magát, hogy ennek miért épp most kellett jönnie. De már kissé hozzászokott, hogy ezek soha nem a tökéletes időpontban érkeznek. Soha nem érkeztek akkor, amikor mondjuk holt nyugalomban, kipihenten egy kerti széken élvezte a napsütést. Vagy amikor a legszerettebbnek érezte magát, mert akkor csak kliséket tudott írni, semmi többet. Épp emiatt már tudja, hogy lehet a varázsdobozt beindítani, és olykor már akarattal vezeti be magát kellemetlen tapasztalásokba csak azért, hogy a doboz födele kissé elmozduljon. *Ezt ha nem írod le, holnap reggelig elmegy. Ha nem igyekszel, ennek annyi, és aztán nézhetsz magad elé hetekig, mert ilyen ügysem lesz. Még egy pohárral, és csá, jól tudod, siess!* – emlékezteti magát, majd elnézést kér, és a mosdóba menet már a jegyzetei között matat.

Ír, amikor táncol, új ízeket érez, amikor erdő közepén ücsörög, és minden olyan tökéletes, csak a hülye kullancsok ne léteznének, a múltkor is megszívta. Folyamatosan hasonlítgatja az élethelyzeteket, elkülönít érzéseket, lefarag mondatokat, majd helyenként túlmagyaráz, amit két nap után újra lecsupaszít.

Sokat merítkezik a gyermekkori tapasztalataiból. Mondjuk inkább úgy, Burján Kinga, azaz én sokat merítkezem a gyermekkori tapasztalataimból, ennek okán arra a megállapításra jutottam: a néma réce alattomos haszonállat, a határ-idő is, ahogy közeledem hozzá, vészjóslóan sziszegni kezd, majd a mellkasomra ugrik, ez pedig teljesen pánikba ejt.

After: olykor rácsodálkozunk egy galambszaros tribünre

■ A Planetarium egy igazi tölcsér, valósággal beszippant. Mostanság minden ott kezdődik, főleg, ha péntek este van, de az ember lánya ugyanúgy elbotolhat ott kedden, akár csütörtökön is. Két óra után alkalmassá válik egy utolsó Tubi-szó-dáért könyörögni, amit soha nincs esélye megkapni, de azért üsse kő, rápróbál.

Ekkor érkezik el az a pont, amikor dönteni kell: vagy haza, vagy tovább. A lakásom modern építésű kartondoboz, hallani, ahogy a szomszéd pisil. Nálam kizárt.

Az út túloldalán igyekvő társaság éppen mi vagyunk. Hirtelen megállunk egy üzletnél, amiről sosem tudjuk eldönteni, hogy mikor éppen éjjel-nappali. A múltkor még elhajtottak, hiába bizonygattuk, hogy az ajtón vastag betűkkel írja, hogy nonstop.

Ágnes lakása valóságos főnyeremény. Vastag falak, magas plafon, stabil parkett, ami bolondul nem recseg. Arról pedig senki nem tehet, hogy a hülye galambok mindig a teraszt veszik célba, ha üríteniük kell, ez legyen világos.

Benji nekem adja az *Emléknű a jövőnek* című kötetét, fogalmazhatnék úgy is, hogy megszán, a Cárturești-felolvasásunkat követően elpakolták a megmentett példányt. Kérem, dedikáljon: **Sose halunk meg!**

Hát ismét nem rá kell jönnünk, hogy milyen kicsi a világ? Ismételjük is a mellettem ülő fiúval. Kiderült, hogy a hosszú ősz szakállú trombitás öregember unokája, aki évekkal ezelőtt még az *Insomnia* udvarán kottákat fénymásoltatott. A fiú pedig zongorista, és koncertre hívja a társaságot. Szinte mindenkit megijeszt a hétfői időpont, senki nem ígér semmit.

Ágnes lelkesen hív, hogy menjek, nézzem meg a teraszt, épp világosodik, jó lesz a kilátás. Benji hét öregember higgadtságával állapítja meg, hogy nincs, amit azon nézni, tele van galambszarral, majd még játszik kicsit a mondatokkal, és kijelenti: *Egy nagy galambszaros tribün!* Így még nagyobb kedvet kapok hozzá. Kilépek, valósággal herseg a talpam alatt a száraz galambszar. Annyira Kolozsvár. És ez a tribünös mondat erős, vicces, működik. A Nap elkezd felbukkanni a tömbházak mögött, vörösbe vonja a szemben álló épületek falait és ablakait, nekünk pedig eszünk ágában sincs hazamenni.

